

Rosa Cañadell: «L'informe Pisa és una enganyifa impressionant»

Rosa Cañadell, activista per l'educació pública, va participar a Vic en un acte en favor de la sortida de l'euro | «Als centres educatius s'hi està fent adoctrinament neoliberal, que Emprenedoria sigui una assignatura és molt bèstia»

Rosa Cañadell durant l'entrevista | Sara Blázquez

Rosa Cañadell, psicòloga, professora i portaveu del sindicat d'ensenyants USTEC-STEs fins el 2013 que va jubilar-se, ha continuat batallant des de l'activisme en favor d'una educació pública i igualitària. Recentment va ser a la Muntanya de Llibres de Vic, convidada per la cooperativa Dies d'agost, participant amb Josep Manel Busqueta i Ramon Franquesa a la [presentació del llibre *Librarse del euro*](#) (Icaria, 2016), del qual els tres són coautors. El llibre és un recull de textos sorgits de les jornades organitzades a Barcelona per la plataforma [Sortir de l'Euro](#) en els quals, des de diferents visions i disciplines, s'aposta per la sortida de l'Estat espanyol de la unió monetària europea. Cañadell hi feia una crítica, en el seu article, a la irrupció de les teories neoliberals al món de l'educació. Abans de l'acte, en parlàvem, asseguts a la rebotiga de la Muntanya de Llibres.

En el teu article parles de neoliberalisme també en el sector de l'educació. A què et refereixes?

Em refereixo a les polítiques neoliberals que des de diferents perspectives, ideològica i econòmica, han entrat finalment, i era un dels últimes reductes, en l'educació. Ho podríem concretar d'una manera molt ràpida en dues vessants. Una, que l'educació serveixi per fer negoci. O sigui, que es privatitzi, que s'hi pugui invertir... En fi, tot el que tindria a veure amb fer negoci. I l'altra, que allò

que s'ensenyi a l'educació serveixi als interessos, bàsicament, del sistema, i de les empreses en concret.

Es pot privatitzar l'educació tot i mantenint el sistema públic d'ensenyament? Associem molt la privatització amb que hi hagi una empresa privada que presta el servei. Podem estar parlant de privatització de l'educació malgrat mantenir la titularitat pública?

Hi ha diverses qüestions. Per exemple, si l'escola o l'institut o la universitat és privada però funciona amb diner públic, això és una privatització. De fet, encara és pitjor, una privatització amb diner públic. Però és una gestió privada. Això és privatització...

Aquesta seria la clàssica.

Aquesta seria la clàssica. Després hi ha totes les externalitzacions de tots aquells serveis que tenen alguna relació amb l'educació. Dels menjadors escolars als transports. I ara cada vegada més tot allò que té a veure amb les TIC, les noves tecnologies, i últimament, tot el que té a veure amb la formació del professorat també està absolutament externalitzat. I allò que se'n diu innovació educativa, que és una altra de les potes d'aquest neoliberalisme en l'educació, també. O sigui, que sí que hi ha diferents maneres. Però encara hi ha una altra qüestió, que no és només econòmica, que és privatitzar el sistema educatiu. El sistema públic educatiu, tal com l'enteniem nosaltres, era un sistema igual per a tothom, on els centres no s'havien de fer la competència, perquè tot eren centres públics, on s'entrava a treballar en el sistema, no en aquest centre, en aquell o aquell altre, com si fossin privats. Tot això està canviant i s'està privatitzant en el sentit que s'està organitzant com si fossin centres privats, que es facin la competència, que el director mani molt, que el professorat s'esculli per a aquell centre, no per al sistema... etc, etc. Això és una altra manera de privatitzar l'educació.

Rosa Cañadell Foto: Sara Blázquez

També parles de canvis en els currículums educatius.

Sí, els canvis en els currículums educatius és allò que deia abans, que no només era una qüestió de fer negoci, sinó que allò que s'ensenya a l'educació estigui al servei de... I en aquests moments, per exemple, hi ha tres o quatre coses força clares. Una, la disminució, i en alguns casos desaparició, de tot allò que no és pròpiament efectiu. De tot allò que té a veure amb la creativitat, el pensament, el pensament crític, etc. Menys filosofia, menys literatura, menys música, menys dibuix i pintura... menys tot allò que té a veure amb el món del pensament, de la cultura, etc. N'hi ha una altra que són les competències bàsiques, que ara s'estan intentant implementar, que ve de l'OCDE, de la Unió Europea, i que s'està venent com una cosa molt progressista, pedagògica, i no és veritat. De fet, les competències bàsiques són aquells requisits mínims imprescindibles que es necessiten per a la futura mà d'obra. Tenint en compte que serà precària, flexible, rotatòria, de baixa qualificació i de baix salari. Una altra és l'emprenedoria, ja com a assignatura. Aquesta idea que tothom ha de ser emprenedor d'ell mateix, ha de fer la competència, etc. Això està com a assignatura, i és molt bèstia. I una altra és l'educació financera. El Departament d'Ensenyament fa un conveni amb els bancs, amb l'Institut d'Estudis Financers, i aquests van als centres educatius a explicar als alumnes que quan siguin grans s'hauran de fer una assegurança de pensió perquè si no, no arribaran; que si tenen diners és millor que els inverteixin perquè no sé què... en fi, propaganda neoliberal directa. I a més, rentar-se la cara: els bancs són molt bons, deixen el diner a la gent... en fi, això si ho analitzem bé, en els centres educatius ara s'està intentant que es faci adoctrinament neoliberal. Així de clar.

Li diran que és per adaptar els joves als nous escenaris econòmics. Que els fan un bé.

Que és per adaptar als joves als nous escenaris econòmics, això és claríssim. De fet hi ha informes que diuen que un 55% dels llocs de treball de l'OCDE, en el 2020-2030, hauran desaparegut, entre la robòtica, la nova informàtica, etc. Per tant, és evident que l'objectiu és preparar-los per aquest món molt precari. La pregunta és: hem de preparar perquè s'adaptin a aquest món, o hem de preparar perquè siguin capaços d'enfrontar-s'hi i intentar canviar-lo? Aquesta és la gran pregunta.

[blockquote]«Les competències bàsiques són els requisits mínims imprescindibles que es necessiten per a la futura mà d'obra precària»[/blockquote]

Parles d'educació com una mercaderia més al servei del capital privat i de les classes més afavorides. Però hi ha els mestres, els professors... Podem continuar confiant en ells que ens salvin d'aquest desastre?

L'escola no pot canviar la societat, però sí que l'escola té la possibilitat de dissenyar una nova societat, o d'ajudar-hi. Per alguna cosa deu ser que quan hi ha un canvi social polític important, el primer que es canvia és l'educació. Va passar amb la revolució de Nicaragua, amb la cubana, amb la república nostra, i al revés, quan hi ha una dictadura de dretes. Per tant, l'educació sí que té la seva importància per conformar el tipus de ciutadania que tu vols. El problema en aquest moment és que les directrius oficials que arriben als centres educatius són unes, i les altres són les que molta gent pensem que s'haurien d'aplicar, que són justament les contràries. Per tant, aquí tenim una confrontació dintre l'escola, que de fet és la mateixa confrontació que hi ha a fora a la societat. Per mi el més important és partir de la base que des de dins de l'escola no ho pots canviar tot, però que quants més mestres prenguin consciència que el que estan fent és adoctrinament neoliberal, els que no els estigui bé, junt amb famílies i societat, intentin preparar els joves no perquè siguin submisos a aquest desastre, sinó perquè tinguin eines per analitzar-ho i per canviar-ho.

Et mostres molt crítica amb l'educació per competències, i que això significa posar l'educació i els seus continguts al servei de les empreses i no de les persones i la societat. En la línia de la crítica a l'educació per competències, també critiques l'avaluació, els rànquings, etc. I fins i tot et mostres crítica amb el famós informe Pisa que se'ns presenta com a un referent.

L'informe Pisa és una enganyifa impressionant. Una cosa és que tu vulguis saber més o menys com està el personal de matemàtiques. Ara, fer valdre això com una valoració del sistema educatiu d'aquell país és una bogeria. Imagina't que algú pareix unes quantes preguntes, i les passa a Corea del Nord, a Bolívia, a Namíbia, a Barcelona... i a Finlàndia. I ho comparen. No pots comparar; això d'entrada. Pots veure que d'aquell tipus de matemàtiques que tu has posat aquella prova els de Corea en saben molt i els de Barcelona en saben molt menys. Però això no vol dir que el sistema educatiu sigui millor o pitjor. Però és que això també és un gran negoci. Els Pisa tenen dos objectius. Un, orientar l'educació dels països. Obligar que a les aules s'ensenyi allò que ells volen que s'ensenyi. Perquè clar, ells poden voler que ara es donin competències bàsiques i ens deixem de tonteries com la filosofia, la literatura, etc. Però això si al professorat no li dóna la gana, no tens maneres. Però sí que n'hi ha una: mantes unes proves externes, els dones un valor molt important i a partir d'aquí decideixes que això aquests ho fan malament, aquests profes no serveixen o aquest centre no fa el que ha de fer.

Rosa Cañadell durant l'entrevista Foto: Sara Blázquez

Però Finlàndia i els països nòrdics, de tanta fama, també són un miratge? No han de ser un referent aquests països que passen amb tan bona nota l'avaluació?

En aquest moment tinc un dubte, perquè Finlàndia s'està apuntant a aquesta nova innovació, que per a mi és sospitosa. Jo no dic que no s'hagi d'innovar. Però és com molt sospitós que a tothom li doni per innovar de la mateixa manera. Ara la innovació no és trobar noves maneres d'ensenyar, sinó competències bàsiques i aprenentatge per projectes, i informàtica. Toma!, tres coses. A tot arreu. I a més promocionat pels bancs, per les caixes, per la Unió Europea, pels informes d'aquí, pels Pisa... tothom diu el mateix. És impressionant que de cop tothom hagi entès que la innovació

educativa, moltes hores gent que no entén gens ni d'innovació ni d'educació, que aquesta és la millor forma d'ensenyar. És molt sospitós. Això no vol dir que no hi hagi coses que estiguin bé. L'aprenentatge per projectes pot ser una bona cosa, depèn de com ho facis. I les competències, depèn de com les imaginis, també pot ser una bona cosa. Però de fet això no és nou. Ni és innovació. Ja s'havia fet.

Parlàvem de Finlàndia.

Sí. En tot cas, els països nòrdics tenen dues o tres coses molt importants. Una, tenen un sistema públic total. O sigui, això que aquí sembla la cosa més normal del món, és una autèntica especificitat del nostre país i de Bèlgica. A la Unió Europea no hi ha escoles concertades. I els centres privats no arriben a un 10% de mitjana. A Finlàndia, un 97% de l'alumnat va a centres públics, i a més al centre públic del seu barri. Això sí que conforma una cohesió social, una millora pedagògica, perquè l'heterogeneïtat dins de l'aula és positiva, positiva per a tots, per als que estan més avall i per als que estan més amunt. Tot això sí que ho tenen. Aleshores, jo no sé si amb tot això que estan començant, amb aquesta cosa de no fer aules, de no agrupar els nanos, de tenir espais oberts... bé, vull veure fins on arriben.

Tot plegat ens porta a un seguit de conceptes, d'algun ens en parlaves al principi de l'entrevista, com el de la cultura emprenedora. Formar els infants per ser emprenedors... I no empenyadors.

Sobretot! Que posin una assignatura que es diu Emprenedoria és molt greu. Dels milions de nanos que van a l'escola, quants seran empresaris? Un 10 per cent, comptant molt? Els altres seran treballadors precaris. Doncs no n'hi diguis Emprenedoria, no enganyis. Això és el més greu. Fer estudiar als nanos com es munta una empresa, com tu i jo ara ens associem i muntem una empresa i ens farem rics i ens farem la competència amb aquets dos que també muntaran una empresa... Això és una bogeria, i a més, mentida.

[blockquote]«A la Unió Europea no hi ha escoles concertades. A Finlàndia, un 97% de l'alumnat va a centres públics, i a més al centre públic del seu barri»[/blockquote]

Emprenedoria, competitivitat, creixement, autonomia...

Individualisme, molt important!

Sí, però aquest em falla, perquè són tot conceptes amb connotacions, en principi, positives.

Emprenedoria no ho sé, perquè ja té connotacions d'empresari. Fixa't que les pròpies paraules també les han introduït...

A aquí anava.

Una cosa és tenir iniciativa, que els nanos siguin capaços de fer coses, a tots els nivells, que gaudeixin de la cultura, de llegir, de la música, etc. I una altra cosa és l'emprenedoria, que ve del món de l'empresa. O la innovació, és igual. No se n'havia dit mai innovació educativa. Nosaltres havíem parlat sempre de renovació pedagògica, que era una altra història. Hi podies estar més d'acord o menys, però venia del món de la pedagogia, de com aprendre, de com ensenyar. Aquí la innovació ve del món empresarial. I l'autonomia sí que ens l'han robat. L'autonomia era nostra. Des del món de la renovació pedagògica, i de l'esquerra, l'autonomia s'havia reivindicat, però era autonomia de centre, no autonomia de la direcció, i a més d'una direcció vinculada directament a l'administració, i a una administració vinculada directament a l'OCDE. Quina autonomia és aquesta?

Més enllà dels conceptes, també hi ha les marques i els programes. Tot amb el seu aire de progressisme. Fixa't: «Escola Nova 21, Aliança per un Sistema Educatiu Avançat». Escolti: escola, nova, 21, aliança, educatiu, avançat... darrere aquests conceptes, tots junts, no hi pot pas haver res de dolent, al contrari... I al darrere, el Centre Unesco Catalunya i la Fundació

Jaume Bofill.

Perfecte! Jo no sé la bona fe o la mala fe que hi en tot això. Però com a mínim hi ha dues o tres coses molt importants. La primera, que són quatre entitats privades, la bona gent que vulguis, uns més que altres... La Caixa...

Rosa Cañadell a la presentació de 'Librarse del euro' a la Muntanya de Llibres Foto: Sara Blázquez

Jo t'he dit els bons...

Els bons... Els altres dos són la Caixa i la UOC. Dos ens privats, algun no precisament un dechado de perfecciones... Primer, la innovació educativa se suposa que ha de venir del Departament d'Ensenyament, que per alguna cosa es fan unes votacions, s'elegeix un govern i es fan unes lleis... Ja és una mica estrany que la innovació educativa sigui al marge del Departament. La segona qüestió és que, més enllà del que facin aquestes em sembla que són 27 escoles «avançades», entre cometes, segurament són coses que estan molt bé, però és clar, que surti a la tele, als diaris i a tot arreu que hi ha 27 escoles que són «les» escoles avançades, les escoles que fan innovació, les innovadores... i les altres, què? I qui ho ha triat? I amb quin criteri? I han fet un concurs públic, i tothom hi ha pogut presentar els seus projectes? No. Per tant, això és negatiu, perquè desprestigia tota la resta, on hi ha moltes centres que fan coses tant o més maques que les que fan aquests 27, i a més crees la competitivitat entre centres. Hi ha cues de pares i mares per matricular els seus fills en aquestes escoles... perquè evidentment si els diuen que aquestes són les avançades, qui vol portar el nen a una escola que no és avançada? No és tant el que es faci, el tipus d'innovació, que n'hauríem de parlar si realment és la millor, els resultats que té, quins objectius té... molt important. No hi ha objectius clars, més enllà d'adaptar els coneixements a les necessitats de les empreses. Però aquesta no és la missió de l'escola, era

bastant més àmplia... Això s'hauria de replantejar. Ja val la pena innovar, i que els nanos aprenguin més. Però que aprenguin què, per a què, de quina manera, en funció de què, qui ho ha de decidir, amb quins mitjans... Perquè, és clar, aquí s'està fent innovació a cost zero, que vol dir que el professorat està autosobreexplotat. Perquè a més aconseguen que, com que jo també vull ser una escola avançada, doncs els dissabtes matí i tarda em pago una formació, que a més em dona una d'aquestes escoles avançades.

La llibertat de càtedra és un fenomen en perill d'extinció, afirmes en l'article publicat al llibre.

És que si tu tens un director que et diu de quina manera s'organitzarà el centre, quina metodologia es farà servir, i a més, després tens unes avaluacions concretes que avaluaran competències bàsiques i tres cosetes més, allò que tu facis a l'aula entra en contradicció amb tot això. Per tant, és una manera molt subtil però molt clara d'obligar-te a fer allò que algú ha decidit que és el millor per als nens. No el que tu com a mestre creus que en aquell moment valdria la pena parlar, comentar, discutir, ensenyar, etc.

En conclusió, lliurar-se de l'euro, sortir de l'euro... Cal deixar la Unió Europea si volem salvar l'educació i que aquesta torni a estar al servei de les persones i de la societat?

La Unió Europea és una càrrega més en aquesta història. És evident que encara que fóssim fora de la Unió Europea si els del PP manen i continuen fent aquest tipus de polítiques, estarem igual. Però sí que és veritat que la Unió Europea ha fet una aposta molt clara pel neoliberalisme, tant a nivell econòmic com d'educació. Per tant, és un estímul més per als governs que ja són neoliberals per introduir totes aquestes polítiques. Un estímul i un ajut, perquè des d'allà ens arriba com s'ha de fer això, perquè potser aquí no seríem tan llestos. L'OCDE diu: competències bàsiques, aquestes vuit competències, i les avaluarem. Per tant, sí que fa encara més difícil poder fer un altre tipus d'educació, i si a nivell econòmic la Unió Europea no ens serveix i ens porta a la ruïna, a nivell ideològic, ens fa fer una educació que no és la que necessita la nostra societat si la volem una mica més justa i cohesionada. Per tant, sortir pot ser una bona solució.